

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۱۲/۲۰

اهمیت توجه به خودمدیریتی و ارزش‌های اخلاقی در نظام آموزشی ابتدایی

شبیم فرجی^۱، طاهره مظفری^۲، فاطمه مظفری^۳

۱- کارشناسی ارشد آموزش ابتدایی دانشگاه باختر

۲- کارشناسی مددکاری اجتماعی و خانواده علمی کاربردی پارسین یک ایلام

۳- کارشناسی مهندسی کامپیوتر گرایش نرم افزار دانشگاه پیام نور ایلام

چکیده

آموزش و پرورش به عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه جوامع، نقشی اساسی در تربیت نسل آینده ایفا می‌کند. در این میان، نظام آموزشی ابتدایی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، چرا که در این دوره، بنیان‌های فکری و شخصیتی دانش‌آموزان شکل می‌گیرد. توجه به ابعاد مختلف تربیت، از جمله تربیت اخلاقی و خودمدیریتی، در این دوره امری ضروری است. ارزش‌های اخلاقی، شالوده‌ی جامعه‌ی سالم و پویا را تشکیل می‌دهد. آموزش مفاهیم اخلاقی مانند صداقت، عدالت، احترام و مسئولیت‌پذیری در دوره ابتدایی، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا به شهروندانی متعهد و قانونمند تبدیل شوند. خودمدیریتی به معنای توانایی فرد در مدیریت و کنترل افکار، احساسات و رفتار خود است. این مهارت در یادگیری، حل مسئله و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان نقشی اساسی ایفا می‌کند. با توجه به اهمیت تربیت اخلاقی و خودمدیریتی در دوره ابتدایی، نظام آموزشی باید به گونه‌ای طراحی شود که این ابعاد به طور کامل مورد توجه قرار گیرند. در حال حاضر، در بسیاری از نظام‌های آموزشی، تمرکز اصلی بر آموزش دروس علمی است و به ابعاد تربیتی، به ویژه تربیت اخلاقی و خودمدیریتی، توجه کافی نمی‌شود. این امر می‌تواند منجر به پرورش نسلی شود که از نظر اخلاقی و رفتاری دچار مشکلاتی هستند و در حل مسائل و چالش‌های زندگی خود با دشواری مواجه می‌شوند. در این مقاله، به بررسی اهمیت توجه به خودمدیریتی و ارزش‌های اخلاقی در نظام آموزشی ابتدایی پرداخته می‌شود.

کلمات کلیدی: خودمدیریتی، ارزش‌های اخلاقی، نظام آموزشی ابتدایی، تربیت، دانش‌آموزان

مقدمه

در دهه‌های اخیر، اهمیت توجه به خودمدیریتی و ارزش‌های اخلاقی در نظام آموزشی ابتدایی بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. همواره، ادراک از اهمیت این دو عامل در پیشرفت تحصیلی و رشد شخصیتی دانش‌آموزان به عنوان یکی از اولویت‌های اساسی در عرصه آموزش و پرورش مطرح بوده است. ارزش‌های اخلاقی و خودمدیریتی نه تنها به عنوان ابزارهایی برای موفقیت تحصیلی، بلکه به عنوان پایه‌هایی برای ساختاردهی زندگی اجتماعی و شخصیتی فرد در جامعه شناخته می‌شوند. از این رو، تحقیقات و مطالعات مختلف در این حوزه نشان داده‌اند که توجه به این عوامل در محیط آموزشی می‌تواند بهبود قابل توجهی در عملکرد تحصیلی و رفتاری دانش‌آموزان داشته باشد. این دوره از زندگی دانش‌آموزان، زمانی حیاتی است که

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

اساسی‌ترین مفاهیم و ارزش‌ها در آن‌ها شکل می‌گیرد. خودمدیریتی، به معنای توانایی مدیریت و کنترل بر روند یادگیری و پیشرفت آموزشی است. همچنین، ارزش‌های اخلاقی نقش بسیار مهمی در شکل‌دهی به شخصیت و رفتار دانش‌آموزان دارد. وجود محیط‌های آموزشی که از لحاظ ارزش‌های اخلاقی سالم باشند، از اهمیت بسزایی برخوردار است. این محیط‌ها به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا ارزش‌ها و ارزش‌های اخلاقی‌شان را مثل احترام به دیگران، صداقت، مسئولیت‌پذیری و همدلی را فرا بگیرند. علاوه بر این، توانایی خودمدیریتی که در دانش‌آموزان ابتدایی تقویت شود، می‌تواند پایه‌ای برای موفقیت‌شان در زندگی اجتماعی و تحصیلی بعدی باشد. یکی از راه‌های تقویت خودمدیریتی و ارزش‌های اخلاقی در دانش‌آموزان ابتدایی، آموزش مهارت‌های ارتباطی، حل مسئله، و مدیریت زمان است. این مهارت‌ها به آن‌ها کمک می‌کنند تا در مواجهه با چالش‌های مختلف، به صورت سازمان‌دهی شده عمل کنند و تصمیمات صحیح بگیرند. همچنین، تربیت اخلاقی و ارائه مدل‌های اخلاقی قابل تقلید نیز از دیگر راهکارهای مؤثر در این زمینه است. توجه به نقش خودمدیریتی و ارزش‌های اخلاقی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی، به عنوان یکی از اولویت‌های اصلی در عرصه آموزش و پرورش باید مد نظر قرار گیرد. ایجاد محیط‌های آموزشی ارزشمند و ارائه مدل‌های اخلاقی قابل تقلید، می‌تواند به شکل فعالی در رشد و پیشرفت این دانش‌آموزان مؤثر باشد (Arum, ۲۰۲۱).

آموزش و پرورش امروزه با چالش‌ها و تغییرات فراوان روبرو است. به جای تمرکز صرفاً بر انتقال دانش، تلاش بر این است که فرآیند آموزشی به‌عنوان یک مسیر گسترده به شکل‌دهی به شخصیت، اخلاق، و خودمدیریتی فردی نیز مشغول باشد. این مقاله با تأکید بر نقش اساسی خودتنظیم و ارزش‌های اخلاقی در این فرآیند، به بررسی این چالش‌ها و فرصت‌ها می‌پردازد. تربیت اخلاقی در دوران ابتدایی یک پایه‌ای حیاتی را برای رشد و توسعه دانش‌آموزان فراهم می‌کند. ارائه مدل‌های نقل‌قول اخلاقی، ترویج ارزش‌های انسانی، و تشویق به رفتارهای اخلاقی، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا به عنوان افراد مسئولیت‌پذیر و اخلاقی در جامعه خود عمل کنند. این ارتباط نزدیک بین ارزش‌های اخلاقی و شکل‌دهی به شخصیت، اساسی‌ترین چالش‌های تربیت ابتدایی را مطالعه می‌کند. مهارت خودمدیریتی به عنوان یک ابزار حیاتی، دانش‌آموزان را به مهارت‌های اجتناب از افکار منفی و اداره احساسات بیشتر آموزش می‌دهد. این مهارت نه تنها در مواجهه با چالش‌های تحصیلی بلکه در مسائل روزمره نیز تأثیرگذار است. خودمدیریتی کمک می‌کند تا دانش‌آموزان بهترین تصمیمات را با توجه به هدف‌های شخصی و تحصیلی خود انتخاب کنند. (حسینی و همکاران، ۱۴۰۱).

مهارت‌های اخلاقی شامل ارزش‌ها، اصول اخلاقی، احترام به دیگران، مسئولیت‌پذیری، انضباط، و تعهد به اهداف اختیاری هستند. این مهارت‌ها به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا رفتارهای مثبت و اختیاری داشته و در مواجهه با چالش‌های زندگی و تحصیلی بهتر عمل کنند. از سوی دیگر، مهارت‌های تنظیم خود نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. این مهارت‌ها شامل تنظیم زمان، برنامه‌ریزی، تعیین اهداف، مدیریت استرس، و توانایی حل مسائل است. این مهارت‌ها به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا به بهبود مهارت‌های تحصیلی و توانایی‌های خودمدیریتی خود دست پیدا کنند (Arum, ۲۰۲۱).

کسب مهارت‌های اجتماعی کودکان بخشی از اجتماعی شدن آنان است؛ در فرایند اجتماعی شدن، هنجارها، مهارت‌ها، ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتار فرد شکل می‌گیرد تا به نحو مناسب و مطلوبی نقش کنونی یا آتی خود را در جامعه ایفا کند. خانواده و نهادهای اجتماعی دیگر مانند مدرسه، مهم‌ترین عامل اجتماعی شدن به شمار می‌آیند که در قالب ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی بررسی می‌شوند (فرهنگی و همکاران، ۱۳۹۵). ما در دنیای پیچیده و دشواری زندگی می‌کنیم و لازم است برای موفقیت و پیشرفت در این دنیا و مقابله مؤثر با بسیاری از مشکلاتی که رودرروی ما قرار می‌گیرند، مجموعه‌ای از مهارت‌های اجتماعی را به دست آوریم. یکی از اهداف عمده آموزش و پرورش، نیل به سازگاری اجتماعی و برقراری رابطه مفید و مؤثر با دیگران و پذیرش مسئولیت اجتماعی است؛ بنابراین آموزش مهارت‌های اجتماعی که چنین کودکانی به آنها نیاز دارند، ضرورت دارد. یکی از ویژگی‌های مهارت‌های اجتماعی اکتسابی بودن آنهاست و در حال حاضر بسیاری از محققان اتفاق نظر دارند که

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بیشتر رفتارهای اجتماعی آموختنی هستند، زیرا کودکانی که در محیط‌های نامناسب بزرگ‌شده‌اند، از لحاظ اجتماعی رفتارهای نامطلوب دارند (Osher et al., ۲۰۱۰).

بیشتر روان‌شناسان بر این باورند که مهارت‌های اجتماعی مجموعه رفتارهای فراگرفته و قابل قبولی است که فرد را قادر می‌سازد با دیگران رابطه مؤثر داشته باشد و از عکس‌العمل‌های نامعقول اجتماعی خودداری کند. همکاری، مشارکت با دیگران، کمک‌کردن، آغازگر برقراری رابطه، تقاضای کمک‌کردن، تعریف و تمجید از دیگران و تشکر و قدردانی کردن مثال‌هایی از مهارت‌های اجتماعی به شمار می‌آیند (Gaustad, ۱۹۹۲). از این‌رو، در سالهای اخیر توجه زیادی به آموزش مهارت‌های اجتماعی شده است، زیرا بررسی‌های متعدد نشان می‌دهد نارسایی در مهارت‌های اجتماعی تأثیر منفی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌گذارد، مشکلات یادگیری را تشدید می‌کند و غالباً به بروز مشکلات سازگاری منجر می‌شود (Welsh and Little, ۲۰۱۸).

زمانی که از مهارت‌های اجتماعی یاد می‌شود، رفتارهای ساده در موقعیت‌ها و عرصه‌های گوناگون اجتماعی موردنظر است، مانند ریختن زباله در ظرف مخصوص، تمیز کردن زمین بعد از شکسته شدن چیزی، شیوه درست به کار بردن وسایل غذاخوری و رعایت آداب غذا خوردن، رعایت آداب لباس پوشیدن در موقعیت‌های گوناگون، آویختن لباس در جای مخصوص، وارد و خارج شدن از کلاس به شیوه آرام و بدون ایجاد سروصدا، صف بستن و رعایت نوبت، رد کردن خواهش دیگران به شکل مؤدبانه، برخورد سازنده با انتقاد دیگران، استفاده از کلمات مؤدبانه‌ای مانند لطفاً یا متشکرم، کمک‌کردن به دیگران و تقاضای کمک از دیگران، سلام دادن و معرفی کردن خود به بزرگسالان و همسالان، قبول شکست در بازی‌های رقابتی و تبریک گفتن به فرد برنده، عذرخواهی کردن در مواقع ضروری و همکاری با دوستان در انجام کارها. نظم و انضباط تعاریف متعددی دارد. کنترل رفتار فراگیرندگان و تسلط بر عوامل رفتاری آنان را انضباط می‌نامند، برخی معتقدند؛ نظم و انضباط شامل هر نوع سازماندهی در محیط مدرسه و کلاس است، به نحوی که سبب افزایش یادگیری شود. اصغری پور (۱۳۸۰) می‌گوید «انضباط عبارت است از: اعمال قواعد و مقرراتی که یادگیری را تسهیل می‌کند و اختلال در کلاس را به حداقل کاهش می‌دهد».

اهمیت و ضرورت پژوهش

نظام آموزشی ابتدایی یکی از اهداف اصلی سیستم آموزش و پرورش است و مورد توجه و توسعه قرار می‌گیرد. این پیشرفت آموزشی به عنوان اندازه‌گیری اثربخشی سیستم آموزشی و پیشرفت دانش‌آموزان به شمار می‌آید. در این مرحله از تحصیل، دانش‌آموزان با مفاهیم اولیه و پایه‌ای آموزشی آشنا می‌شوند و پایه‌های تحصیلی خود را بنا می‌کنند. از این‌رو، ایجاد پایه‌های قوی در این مرحله از تحصیل اهمیت ویژه‌ای دارد. در این سنین اولیه، دانش‌آموزان با چالش‌های زیادی روبه‌رو می‌شوند. این چالش‌ها شامل فشارهای تحصیلی، نیاز به تنظیم زمان و انرژی، ایجاد اهداف تحصیلی، مدیریت استرس و اضطراب، توانایی حل مسائل، و تعامل با دیگر دانش‌آموزان و معلمان می‌شوند. علاوه بر این چالش‌ها، ایجاد ارتباط‌های اجتماعی مثبت و رفتار اختیاری نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

ضرورت نقش خودمدیریتی و ارزش‌های اخلاقی در نظام آموزشی ابتدایی:

۱. توسعه مهارت‌های خودمدیریتی: مهارت‌های خودمدیریتی، از جمله تنظیم زمان، برنامه‌ریزی، تعیین اهداف، و مدیریت استرس، به دانش‌آموزان ابتدایی کمک می‌کنند تا به بهبود مهارت‌های تحصیلی و انجام وظایف تحصیلی به بهترین شکل بپردازند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۲. توسعه اصول اخلاقی: اصول اخلاقی به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا رفتارهای مثبت و اختیاری نمایش دهند. این اصول شامل احترام به دیگران، مسئولیت‌پذیری، انضباط و صداقت می‌شوند و در ایجاد ارتباط‌های مثبت و رفتار مناسب در محیط تحصیلی و جامعه به دانش‌آموزان کمک می‌کنند.

۳. مواجهه با چالش‌ها: دانش‌آموزان در مواجهه با چالش‌های تحصیلی و زندگی نیازمند توانایی‌های خودمدریته برای مدیریت این چالش‌ها هستند. این مهارت‌ها به آنها کمک می‌کنند تا با استرس و فشارهای تحصیلی به بهترین شکل مقابله کنند.

۴. آمادگی برای مراحل بعدی تحصیل: توسعه مهارت‌های خودمدریته و اخلاقی در دوران ابتدایی، دانش‌آموزان را برای مراحل بعدی تحصیلی آماده می‌کند. این مهارت‌ها اساسی برای موفقیت در دوره‌های تحصیلی بالاتر و زندگی کاری است.

۵. توسعه تعهد به تحصیل: اصول اخلاقی و مهارت‌های خودمدریته می‌توانند تعهد دانش‌آموزان به تحصیل را تقویت کنند. این تعهد به تحصیل می‌تواند به پیشرفت آموزشی و در پی آن به موفقیت در زندگی کاری منجر شود (حسینی و همکاران، ۱۴۰۱). از این رو، نقش خودمدریته و ارزش‌های اخلاقی در نظام آموزشی ابتدایی بسیار مهم و ضرور است. توسعه این مهارت‌ها و اصول اخلاقی در محیط آموزشی می‌تواند به بهبود پیشرفت تحصیلی و توانایی‌های اختیاری دانش‌آموزان کمک کند و اساسی برای موفقیت‌های آینده آنها باشد.

برقراری نظم در مدرسه

از بین بردن یا کاهش عوامل بی‌نظمی، در درجه اول مستلزم همکاری و هماهنگی میان خانه و مدرسه است و روشن است که معلمان و اولیای مدرسه به تنهایی و بدون همکاری والدین کاری از پیش نخواهند برد؛ بنابراین، در نظام آموزش و پرورش برای برقراری ارتباط میان خانه و مدرسه نهاد مستقلی به نام انجمن اولیاء و مربیان به وجود آمده است که این نهاد در هر مدرسه‌ای برای آگاهی والدین از مراحل رشد فرزندان خود در سنین متفاوت و آگاه کردن آنها از این مسائل فعالیت می‌کنند: توجه والدین به وضعیت جسمی و روحی فرزندان خود؛ ایجاد شرایط، موقعیت و امکانات مورد نیاز برای پیشرفت تحصیلی فرزندان خود؛ تشویق مادی و معنوی و تقویت اعتماد به نفس آنها؛ پذیرش وضعیت خاص فرزندان خود و مقایسه نکردن آنها با افراد دیگر؛ تبعیض قائل نشدن بین آنها؛ تهیه میز و صندلی، اتاق مطالعه، وسایل مورد نیاز، رعایت سکوت هنگام مطالعه؛ کمک به آنها در تهیه و اجرای برنامه مطالعه؛ تشویق آنها به روش و تفریحات سالم و تنظیم خواب و استراحت آنها؛ داشتن برنامه تغذیه مناسب، کمک به آنها در انتخاب دوستان مناسب؛ آگاه کردن فرزندان از وظایف خود در مدرسه و خانه، رعایت حقوق معلمان و کمک به دوستان و هم‌کلاسان خود؛ و در نهایت تشویق آنها به رعایت نظم و انضباط در مدرسه و کلاس درس، اغلب، والدین علاقه‌مندند که بدانند در طول سال تحصیلی، در خصوص امور تحصیلی و حتی تربیتی فرزندان خود، چه وظیفه‌ای به عهده‌دارند و چه کمک‌هایی سبب پیشرفت تحصیلی فرزندانشان می‌شود. آگاهی از این مسائل، مستلزم ارتباط مستمر با مدرسه است (محمدی، ۱۴۰۱).

انضباط بدان دسته از اعمال معلم اطلاق می‌شود که مانع سرزدن رفتارهایی از دانش‌آموز است که فعالیت کلاسی را مختل یا تهدید به اخلال می‌کند. اصغری پور (۱۳۸۰) بی‌انضباطی را این‌گونه تعریف می‌کند: هر نوع رفتاری که از ارزش‌های پذیرفته‌شده جامعه به دور است (با توجه فرهنگ) و دارای تکرار شدت و مداومت است و در زمان‌ها و مکان‌های متعدد اتفاق می‌افتد و همچنین رفتاری است که با درماندگی و کاهش کارایی فرد همراه است. ایزابل کلاک بی‌انضباطی را رفتاری می‌داند که از طرف تعدادی از دانش‌آموزان انجام می‌شود و مشکلاتی را برای فرد معلم به وجود می‌آورد و معلم را در راه رسیدن به هدف که ارتقای تحصیلی دانش‌آموزان است با مشکل روبرو می‌کند و مانع از پیشرفت کار تحصیلی می‌شود و رفتار آنان نامعقول و نامنظم است. باوجود تعاریف بالا بی‌انضباطی را می‌توان این‌گونه تعریف کرد: انجام دادن هر عمل یا رفتار پذیرفته‌نشده و نامعقول توسط دانش‌آموز که سازماندهی مدرسه و کلاس را مختل یا تهدید به اخلال می‌کند و باعث کاهش کارایی معلم و دانش‌آموزان شده و معلم را در رسیدن به هدف اصلی خود بازمی‌دارد؛ بنابراین شناخت و درمان کودکان با

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

نارسایی در مهارت‌های اجتماعی، یکی از وظایف مهم روان‌شناسان، مشاوران و متخصصان تعلیم و تربیت به شمار می‌آید تا با آموزش مهارت‌های اجتماعی به آنها در نظم مدارس ابتدایی نقش داشته باشند (Sheldon and Epstein, ۲۰۰۲). می‌توان در مدارس با کمک جامعه‌شناسان و روان‌شناسان نسبت به آموزش مهارت‌های زندگی و اجتماعی برای دانش‌آموزان اقدام کرد که شامل افزایش مشارکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، تبلیغ و اطلاع‌رسانی از طریق رسانه‌ها، درونی کردن فرهنگ شهروندی آموزش و نمایش روابط دوستانه در محیط‌های شهری و برنامه‌ریزی مدیریتی از راهکارهای آزموده شده برای کاهش وندالیسم هستند (Gagnon, et al., ۲۰۲۱).

دشواری کنترل دانش‌آموزان باتوجه به ویژگی‌های سنی آنها روزبه‌روز روبه افزایش است. بسیاری از معلمان و مدیران از برخورد با مسائل انضباطی دانش‌آموزان احساس ناتوانی می‌کنند و به طور معمول ممکن است برخوردهای نامناسبی با این رفتارها داشته باشند. نظم در لغت به معنای آراستن، برپاداشتن، ترتیب‌دادن کار و...؛ و در اصطلاح نظامی به معنای پیروی کامل از دستورهای نظامی است. انضباط نیز به معنای نظم و انتظام، تربیت و درستی، عدم هرج‌ومرج، سامان‌پذیری و آراستگی است. می‌دانیم آنچه امروز حرف اول را در مدرسه می‌زند انضباط است، انضباط اخلاقی و رفتاری دانش‌آموزان می‌تواند روی آموزش اثرگذار باشد؛ بنابراین پرورش همراه آموزش مهم جلوه می‌کند. دانش‌آموزان با انضباط می‌توانند مسئولیت‌های مهم مدرسه را به عهده بگیرند و در آینده نیز جامعه به‌خوبی پذیرای این افراد است (Allman and Slate, ۲۰۱۱).

حال مسئله این است که اگر دانش‌آموز بی‌انضباط باشد چه کارهایی باید انجام بدهیم؟ مسلماً چنین افرادی دارای مشکلاتی هستند که این مشکلات می‌تواند از مدرسه و یا عمدتاً از بیرون مدرسه باشد، به‌رحال کمک به چنین دانش‌آموزانی وظیفه معلمان است تا بتوانند دانش‌آموزانی سالم و بانشاط تحویل جامعه دهند. هدف از بررسی این موضوع، چگونگی ایجاد مدرسه‌ای شاد با دانش‌آموزان با انضباط و منظم که انسان‌های پرورش‌یافته تربیت شوند و متفکر و متعهد باشند که فقط هدف آنها کسب نمره بالاتر نیست، بلکه هدف، آموزش و پرورش است. نظم و انضباط حاکم بر مدرسه باعث می‌شود دانش‌آموزان با برنامه‌ریزی به کارهای خود برسند و این نظم و انضباط نه‌تنها داخل مدرسه، بلکه کارهای خارج از مدرسه را نیز تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و باعث می‌شود دانش‌آموزانی باایمان، مشتاق به درس و مدرسه و در آینده توانمند روی کار بیایند. اگر هر شخصی در هر مرحله زندگی که هست نظم و انضباط داشته باشد موفقیت در انتظار اوست (Allman and Slate, ۲۰۱۱).

می‌دانیم که اگر به آموزش و پرورش به دید واقعی نگاه کنیم و به آن اهمیت بدهیم باعث پیشرفت جامعه می‌شود و شاید در کشورهای توسعه‌یافته، آموزش و پرورش آنها دلیل پیشرفت آنها بوده است. برنامه‌ریزی مناسب و جذاب بودن مدارس، بودن نظم و انضباط در مدارس، جهت‌دار بودن آموزش و پرورش، تربیت افرادی است که خوداتکا و مستقل باشند، دلیل هر فرمان و دستوری را بدانند و چنین دیدی از انضباط، ظرفیت ذهنی افراد را افزایش می‌دهد و او را قادر می‌سازد تا مفاهیم جهان اجتماعی و طبیعی را درک کند (Sheldon and Epstein, ۲۰۰۲).

علل بی‌نظمی دانش‌آموزان در کلاس درس

بسیاری از معلمان و حتی مدیران مدارس از دانش‌آموزانی که به اعتقاد آنها شلوغ هستند و رفتارهای ناخواسته و نامناسبی از خود بروز می‌دهند و به این ترتیب نظم و انضباط مدرسه و کلاس درس را دچار اختلال می‌کنند گله‌دارند. هرکدام از این افراد واکنش‌های متفاوتی در مقابل این نوع دانش‌آموزان از خود نشان می‌دهند و تصمیم‌گیری‌های آنان در این زمینه هم متفاوت است. معمول‌ترین و آشکارترین این تصمیم‌گیری‌ها برای کاهش یا از بین رفتن بی‌نظمی، گرفتن تعهد کتبی از دانش‌آموزان و در صورت تکرار از والدین آنان، تهدید به تنبیه و حتی عملی کردن آن و درنهایت اخراج موقتی از کلاس و مدرسه است. از این رو، نگارش این مقاله و مطالعه آن، به معلمان و مدیران کمک می‌کند تا تصمیمات آگاهانه‌تری بگیرند (Gaustad, ۱۹۹۲).

برای پاسخ‌دادن به این سؤال‌ها به‌عبارت‌دیگر، شناسایی علل و عوامل بی‌نظمی دانش‌آموزان در مجموعه عامل‌های متعدد، باید زیرمجموعه‌ای از عوامل کشف شوند تا با ارائه راهکارهای کاربردی برای از بین بردن یا کاهش آنها، تغییرات مناسب و مثبت در

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

کیفیت نظم و انضباط مدرسه ایجاد شود. در این ارتباط، کارگاهی با حضور عده‌ای از معلمان باتجربه در مراکز تربیت معلم یاسوج برگزار شد. حاصل چند جلسه بارش مغزی در این کارگاه برای پاسخ به سال‌های یادشده، بررسی شد. سپس با اندکی دخل و تصرف و تغییر در دیدگاه‌های افراد، این مقاله برای استفاده معلمان و مدیران مدارس و متصدیان تعلیم و تربیت تهیه و تنظیم شد (صیدی و همکاران، ۱۳۹۴). علل و عوامل بی‌نظمی دانش‌آموزان را می‌توان به پنج دسته تقسیم کرد:

الف) علل مربوط به دانش‌آموزان (ویژگی‌های فردی آنان)؛

ب) عوامل مربوط به معلم؛

ج) عوامل مربوط به فضای مدرسه، کلاس درس و کارکنان ستادی مدرسه؛

د) ویژگی‌های خانوادگی دانش‌آموزان؛

و) عوامل اجتماعی

علل مربوط به دانش‌آموزان

گاهی علل بی‌نظمی در کلاس ناشی از خود دانش‌آموزان است. برخی از این علت‌ها عبارت است از:

- ✓ ناراحتی‌های جسمی، روحی و روانی؛
- ✓ نداشتن علاوه و انگیزه؛
- ✓ سردرگم بودن و بی‌اعتنایی به انتظارات معلم و قوانین و مقررات مدرسه و کلاس درس؛
- ✓ نداشتن برنامه مشخص مطالعه؛
- ✓ کم‌خوابی و خستگی مفرط؛
- ✓ انجام‌دادن تکالیف خود؛
- ✓ تغذیه نامناسب؛
- ✓ ناامیدی به آینده؛
- ✓ استقلال‌طلبی و مقابله با اقتدار معلم (صفوی، ۱۳۸۳)

از بین بردن یا کاهش عوامل بی‌نظمی، در درجه اول مستلزم همکاری و هماهنگی میان خانه و مدرسه است و روشن است که معلمان و اولیای مدرسه به تنهایی و بدون همکاری والدین کاری از پیش نخواهند برد؛ بنابراین، در نظام آموزش و پرورش برای برقراری ارتباط میان خانه و مدرسه نهاد مستقلی به نام انجمن اولیاء و مربیان به وجود آمده است که این نهاد در هر مدرسه‌ای برای آگاهی والدین از مراحل رشد فرزندان خود در سنین متفاوت و آگاه کردن آنها از این مسائل فعالیت می‌کنند. توجه والدین به وضعیت جسمی و روحی فرزندان خود؛ ایجاد شرایط، موقعیت و امکانات مورد نیاز برای پیشرفت تحصیلی فرزندان خود؛ تشویق مادی و معنوی و تقویت اعتماد به نفس آنها؛ پذیرش وضعیت خاص فرزندان خود و مقایسه نکردن آنها با افراد دیگر؛ تبعیض قائل نشدن بین آنها؛ تهیه میز و صندلی، اتاق مطالعه، وسایل مورد نیاز، رعایت سکوت هنگام مطالعه؛ کمک به آنها در تهیه و اجرای برنامه مطالعه؛ تشویق آنها به روش و تفریحات سالم و تنظیم خواب و استراحت آنها؛ داشتن برنامه تغذیه مناسب، کمک به آنها در انتخاب دوستان مناسب؛ آگاه کردن فرزندان از وظایف خود در مدرسه و خانه، رعایت حقوق معلمان و کمک به دوستان و هم‌کلاسان خود؛ و در نهایت تشویق آنها به رعایت نظم و انضباط در مدرسه و کلاس درس، اغلب، والدین علاقه‌مندند که بدانند در طول سال تحصیلی، در خصوص امور تحصیلی و حتی تربیتی فرزندان خود، چه وظیفه‌ای به عهده‌دارند و چه کمک‌هایی سبب پیشرفت تحصیلی فرزندانشان می‌شود. آگاهی از این مسائل، مستلزم ارتباط مستمر با مدرسه است (Tamagni and Wilson, ۲۰۲۰).

علل مربوط به معلم

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مسلماً برخی دانش‌آموزان دارای مشکلاتی هستند که این مشکلات می‌تواند از مدرسه و یا عمدتاً از بیرون مدرسه باشد، به‌رحال کمک به چنین دانش‌آموزانی وظیفه معلمان است تا بتوانند دانش‌آموزانی سالم و بانشاط تحویل جامعه دهند. هدف از بررسی این موضوع، چگونگی ایجاد مدرسه‌ای شاد با دانش‌آموزان بانضباط و منظم که انسان‌های پرورش‌یافته تربیت شوند و متفکر و متعهد باشند که فقط هدف آنها کسب نمره بالاتر نیست، بلکه هدف، آموزش و پرورش است. نظم و انضباط حاکم بر مدرسه باعث می‌شود دانش‌آموزان با برنامه‌ریزی به کارهای خود برسند و این نظم و انضباط نه تنها داخل مدرسه، بلکه کارهای خارج از مدرسه را نیز تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و باعث می‌شود دانش‌آموزانی باایمان، مشتاق به درس و مدرسه و در آینده توانمند روی کار بیایند. اگر هر شخصی در هر مرحله زندگی که هست نظم و انضباط داشته باشد موفقیت در انتظار اوست (Allman and Slate, ۲۰۱۱).

روش‌های تدریس و آموزش‌های معلم باید با توانایی‌ها، استعداد و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان متناسب باشد و از به‌کارگیری روش‌های یکنواخت، خسته‌کننده و بی‌حاصل احتراز کند. دانش‌آموزان معمولاً دارای مسائل و مشکلات جسمی، روحی، اجتماعی و عاطفی مختلفی هستند که بی‌توجهی به آنها موجب بروز آزرده‌گی و احتمال بروز مسائل و مشکلات انضباطی در آنان می‌شود. همانطوری که انتظارات بالای معلم از دانش‌آموزان موجب ناکامی آنها می‌شود، انتظارات پایین معلم نیز موجبات ملالت، بی‌زاری و بی‌حوصلگی آنان از درس، معلم و مدرسه را فراهم می‌کند. معمولاً بی‌توجهی به درس معلم، برهم زدن کلاس، بازیگوشی دانش‌آموز، دفاعی است که او در مقابل شکست، تحقیر و یا به‌منظور اظهار وجود، ابراز می‌دارد؛ بنابراین باید به آنچه دانش‌آموزان احساس یا فکر می‌کنند، خوب گوش فرادادن در توان خواسته‌ای معقول و منطقی آنها را برآورده کرد (Gagnon, et al., ۲۰۲۱).

راهکارهای خودمدیریتی در نظام آموزشی ابتدایی

راهکارهایی برای جلوگیری از وقوع مسائل و مشکلات انضباطی در مدارس برنامه مناسبی برای جلوگیری از وقوع بی‌انضباطی‌های دانش‌آموزان و اطلاع از رفتار آنها طراحی شود مانند: شرکت‌دادن دانش‌آموزان در برنامه‌های انضباطی و روشن کردن قوانین، مقررات و انتظارات مدرسه از آنها (Tamagni and Wilson, ۲۰۲۰).

روش‌های تدریس و آموزش‌های معلم باید با توانایی‌ها، استعداد و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان متناسب باشد و از به‌کارگیری روش‌های یکنواخت، خسته‌کننده و بی‌حاصل احتراز کند. دانش‌آموزان معمولاً دارای مسائل و مشکلات جسمی، روحی، اجتماعی و عاطفی مختلفی هستند که بی‌توجهی به آنها موجب بروز آزرده‌گی و احتمال بروز مسائل و مشکلات انضباطی در آنان می‌شود. همانطوری که انتظارات بالای معلم از دانش‌آموزان موجب ناکامی آنها می‌شود، انتظارات پایین معلم نیز موجبات ملالت، بی‌زاری و بی‌حوصلگی آنان از درس، معلم و مدرسه را فراهم می‌کند. معمولاً بی‌توجهی به درس معلم، برهم زدن کلاس، بازیگوشی دانش‌آموز، دفاعی است که او در مقابل شکست، تحقیر و یا به‌منظور اظهار وجود، ابراز می‌دارد؛ بنابراین باید به آنچه دانش‌آموزان احساس یا فکر می‌کنند، خوب گوش فرادادن در توان خواسته‌ای معقول و منطقی آنها را برآورده کرد (Gagnon, et al., ۲۰۲۱).

هنگامی که دانش‌آموزان احساس ترس، اضطراب، خشم و غیره می‌کنند، بیشتر مرتکب سوء رفتار و بی‌انضباطی می‌شوند. معلمانی که دانش‌آموزان خود را درک می‌کنند و به حرف‌های آنها توجه دارند، خیلی راحت‌تر و بهتر می‌توانند با شاگردان رابطه عاطفی و دوستانه برقرار کنند که در نتیجه از بسیاری از مشکلات، شیطنتها و بی‌انضباطی‌های آنها جلوگیری خواهد شد. استفاده از روش‌های تدریس یکنواخت، موجب بی‌توجهی دانش‌آموزان به درس، به‌هم‌خوردن موقعیت یادگیری و ایجاد شلوغی و بی‌نظمی در کلاس خواهد شد (González et al., ۲۰۱۹).

برای اوقات فراغت دانش‌آموزان در مدرسه و کلاس درس باید برنامه‌ریزی کرد تا از بروز مسائل و مشکلات انضباطی آنها جلوگیری شود. در تهیه و تنظیم قوانین و مقررات انضباطی، مسئولان مدرسه باید از شاگردان خود به‌عنوان یک‌طرفه مشورت

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

استفاده کنند؛ زیرا طرح و تدوین مقررات انضباطی با شرکت دانش‌آموزان بسیار بهتر از مقررات تحمیلی و یک‌جانبه خواهد بود و همکاری و مساعدت دانش‌آموزان را بیشتر جلب خواهد کرد. هنگامی که قوانین و مقررات انضباطی خاصی در مدرسه برقرار می‌شود، باید تمامی شاگردان را ملزم به اطاعت از آن کرد. در صورت رعایت‌نکردن یا نقض قوانین نه فقط نباید هیچ‌گونه عذر و بهانه‌ای را از فرد خاطی پذیرفت، بلکه باید او را وادار کرد تا نتایج و پیامدهای مربوط به آن را نیز تحمل کند. زیرا قبول عذر و بهانه‌های دانش‌آموزان، دروغ‌پردازی، عدم احساس مسئولیت، زیر پا گذاشتن قوانین و بسیاری دیگر از بی‌انضباطی‌ها را اشاعه می‌دهد. در برخورد با دانش‌آموزان باید از تقویت‌کننده‌هایی مانند نوازش، دست‌دادن با آنها، دست به نشانه آنها زدن، خواندن نام کوچک آنان و غیره استفاده شود؛ زیرا رفتار و برخورد صمیمانه با دانش‌آموزان تا حدود بسیار زیادی از بی‌انضباطی و شرارت آنها می‌کاهد. البته باید احتیاط کرد تا جنبه سوءتفاهم و سوءاستفاده پیش نیاید (Allman and Slate, ۲۰۱۱).

از دخالت زیاد در زندگی خصوصی و شخصی دانش‌آموزان که در حیطه اختیار متصدیان آموزش و پرورش نیست، باید خودداری شود؛ زیرا این کار موجب تشنج، عصبانیت و حساسیت‌هایی در آنها می‌شود. برقراری انضباط از راه تنبیه، پیامدهایی نظیر مقاومت، بی‌اعتنایی، یاغیگری، عصیان، منفی‌بافی، شورش، تملق‌گویی، لجبازی، کناره‌گیری و فرار از زندگی دانش‌آموز را به دنبال خواهد داشت. مقررات و قوانین انضباطی تنظیم‌شده باید با توانایی، رشد، مشخصات و سن دانش‌آموزان، تناسب داشته باشد. مقرراتی که در مدرسه وضع می‌شود، باید برای تمامی دانش‌آموزان و مسئولان و در هر زمان مورداحترام باشد، در غیر این صورت دانش‌آموزان نسبت به مدرسه و مقررات آن، بدبین و بی‌اعتماد می‌شوند. تردیدی نیست که دانش‌آموزان باید برای رفتار پسندیده و پیشرفت تحصیلی خود مورد تشویق قرار گیرند و رفتار ناپسند آنها هم به نحوی، ضعیف و خاموش شود (González et al., ۲۰۱۹).

متأسفانه، دیده‌شده است از آنجاکه دانش‌آموزان خوب و منضبط برای معلم مشکلی ایجاد نمی‌کنند، معمولاً مورد بی‌مهری و بی‌توجهی قرار می‌گیرند. برعکس دانش‌آموزان ناسازگار و بی‌انضباط، چه از طریق مثبت و چه از طریق منفی بیشتر مورد توجه معلم و مسئولان مدرسه قرار می‌گیرند. این کار باعث می‌شود دانش‌آموزان خوب و بانضباط نیز به تدریج دلسرد و بی‌تفاوت شوند و ممکن است که دست به بی‌انضباطی و کارهای نامعقول بزنند. تشویق و تنبیه معلم و مسئولان مدرسه باید به‌موقع و با رفتار دانش‌آموزان متناسب باشد تا مفید و مؤثر واقع شود. مسئولان مدارس و معلمان باید با دادن حق تصمیم‌گیری و اظهار نظر به دانش‌آموزان، روح اعتمادبه‌نفس، خوش‌بینی، استقلال‌طلبی و مسئولیت‌پذیری را در آنها به وجود آورند (Allman and Slate, ۲۰۱۱).

علل مربوط به روابط اجتماعی دانش‌آموزان

عوامل اجتماعی اغلب به طور مستقیم تأثیر شگرفی در رفتارهای دانش‌آموزان می‌گذارد. از بین عوامل اجتماعی مؤثر در رفتارهای دانش‌آموزان به موارد زیر اشاره می‌کنیم:

- ✓ طبقه اجتماعی: شامل مواردی مانند میزان سواد والدین، فرهنگ حاکم بر خانواده و ... که هر کدام به‌نوعی تأثیر می‌گذارد.
- ✓ گروه همسالان: مهم‌ترین الگوی کودکان پس از والدین که تأثیر زیادی در رفتار کودکان می‌گذارد.
- ✓ عوامل اجتماعی دیگر: از قبیل تلویزیون که به‌عنوان الگوی رفتاری از عوامل مهم تعیین‌کننده در رفتار است. (اصغری پور،

(۱۳۸۰)

مهارت‌های اجتماعی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

اجتماعی شدن از ضرورت‌های زندگی انسان است؛ چون انسان موجودی فطرتاً اجتماعی است و در قالب ساختارهای اجتماعی شکل خواهد گرفت. گذر آنان از زندگی غارنشینی به سوی شهرنشینی ضرورت اجتماعی شدن را بیش از پیش نمودار می‌سازد. روابط اجتماعی جنبه اصلی زندگی افراد است، تعاملات اجتماعی بسته به ایجاد پیامدهای مثبت و منفی می‌تواند منجر به احساس شاد زیستن و لذت گردد. مهارت‌های اجتماعی برای کسب دامنه‌ای از هدف‌های اجتماعی، هیجانی و یا بین‌فردی موردنیاز هستند (Welsh and Little, ۲۰۱۸).

مهارت اجتماعی استعدادی است که باعث بروز رفتارهایی می‌شود که به صورت مثبت یا منفی تقویت می‌شوند و نه رفتارهایی که مورد تنبیه واقع می‌شوند یا توسط دیگران خاموش می‌شوند، این مهارت‌ها می‌توانند در روابط آدمی با دیگران نتایج مثبت و موفقیت‌آمیزی به وجود آورند (فرهنگی و عبدالعلیان، ۱۳۹۵). مهارت‌های اجتماعی شامل؛ مهارت در تشخیص خصوصیات گروه، مهارت در ارتباط‌گیری با گروه، مهارت گوش‌دادن، مهارت همدردی، مهارت در ارتباط غیرکلامی با یکدیگر و جوه مشترک دارند. در آموزش این مهارت‌ها باید بر توانایی‌های فرد برای توجه به زمینه‌های اجتماعی تأکید کنیم، یعنی این توانایی‌ها را در فرد رشد دهیم که نشانه‌هایی را که مبین حالت و وضعیت افراد گروه است به درستی تشخیص دهد و هر یک را در جای خود قرار دهد (Arum, ۲۰۲۱).

آموزش مهارت‌های زندگی به‌ویژه مهارت‌های اجتماعی و حل مسئله به افراد می‌تواند در توانمندسازی افراد جامعه به‌ویژه نوجوانان در برخورد با مشکلات روزمره زندگی مؤثر واقع شد و این خود بستری مناسب برای ارتقای آگاهی افراد و افزایش امید به زندگی و پیشرفت در تمامی مقاطع زندگی خواهد بود. هدف آموزش مهارت‌های اجتماعی به دانش‌آموزان، کفایت شخصی، اجتماعی و شغلی و سازگاری با زندگی اجتماعی است. یکی از اهداف آموزش و پرورش کمک به جامعه‌پذیری دانش‌آموزان و هدف از درس‌های مهارت‌های اجتماعی اقتصادی این است که افراد علاوه بر کسب دانش و مهارت تخصصی خود از نظر اجتماعی نیز در وضعیت مطلوب قرار گیرند و رفتار خود را با توجه به آن شکل دهند (Gaustad, ۱۹۹۲). به‌زعم همه تلاش‌های انجام‌شده در نظام آموزش و پرورش و تغییرات و اصلاحات انجام‌شده به دلایل متعدد اعم از درون‌سازمانی و برون‌سازمانی، این سازمان به موفقیت موردنظر دست نیافته است و نظام آموزش و پرورش از کارایی و اثربخشی مطلوب در صحنه تعلیم و تربیت فردی و اجتماعی برخوردار نیست. به‌علاوه بعضی از مشکلات آموزش و پرورش در خلال چهار دهه گذشته همچنان تداوم داشته و حل‌نشده باقی‌مانده‌اند آموزش کتاب محور، نظام مدرک‌گرا، کم‌توجهی به تفاوت‌های فردی، کم‌توجهی به نیازها و خواسته‌های فراگیران و جامعه اسلامی، محتوای آموزشی نامناسب و نظام اداری متمرکز از این جمله‌اند (Osher et al., ۲۰۱۰).

اگر بتوانیم کودکانی با انضباط فردی، مسئول و دارای مهارت‌های اجتماعی پرورش دهیم بسیاری از مشکلات ما رفع خواهند شد. آموزش را باید از سنین پایین آغاز کرد تا به نتیجه رسید. در جامعه ما آموزش خاصی برای فرزندپروری وجود ندارد، درحالی‌که فرزندپروری در دنیای امروز به مهارت‌های فراوانی نیازمند است که شاید کسی از این دست یاری‌رسان باشد. یکی از عواملی که نشان می‌دهد نظام آموزش و پرورش ما در آموزش مهارت‌های اجتماعی به دانش‌آموزان دچار نقص و کاستی است وجود پدیده وندالیسم است. وجود وندالیسم در مدارس را نمی‌توان انکار کرد؛ چراکه بسیاری از رفتارها و کارهای مسئولین مدارس به‌نوعی برای پیشگیری از این نوع رفتارهاست و خود این‌گونه پیشرفتن مدیران وجود وندالیسم را تأیید می‌کند. برای پیشگیری از این آسیب اجتماعی در مدارس بیشتر از روش‌های مکانیکی استفاده می‌شود؛ مانند ایجاد موانع فیزیکی محکم کردن اشیاء و اموال و غیر قابل تخریب کردن آنها (فرهنگی و همکاران، ۱۳۹۴).

همچنین مدیران و معلمان به نصیحت و سرزنش دانش‌آموزان می‌پردازند که این‌گونه کارها (تخریب اموال و اشیاء) زشت است و نباید انجام شود، اما ظاهراً تا امروز استفاده از این کارها نتوانسته مشکل وندالیسم در مدارس را برطرف کند، علت اینکه تا امروز مسئولان نتوانسته‌اند مشکل وندالیسم را برطرف کنند استفاده از روش‌های مکانیکی است. برای حل این‌گونه مشکلات می‌توان از روش‌های دیگری که سایر کشورها با این پدیده روبرو بودند استفاده کرد. به دلیل روانی اجتماعی بودن رفتار وندالیسم بهتر است برای مقابله و پیشگیری از آن از روش‌هایی که توسط روان‌شناسان و جامعه‌شناسان ارائه می‌شود هم

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

استفاده گردد (Sheldon and Epstein, ۲۰۰۲). می‌توان در مدارس با کمک جامعه‌شناسان و روان‌شناسان نسبت به آموزش مهارت‌های زندگی و اجتماعی برای دانش‌آموزان اقدام کرد که شامل افزایش مشارکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، تبلیغ و اطلاع‌رسانی از طریق رسانه‌ها، درونی کردن فرهنگ شهروندی آموزش و نمایش روابط دوستانه در محیط‌های شهری و برنامه‌ریزی مدیریتی از راهکارهای آزموده شده برای کاهش وندالیسم هستند (Gagnon, et al., ۲۰۲۱).

خودمدیریتی و اخلاق

نقش خودمدیریتی و ارزش‌های اخلاقی در نظام آموزشی ابتدایی بسیار مهم و تأثیرگذار است. این دو عامل به شکل متقابل در توسعه دانش‌آموزان نقش می‌آفرینند. در زیر، نقش هر یک از این عوامل در نظام آموزشی ابتدایی را بررسی می‌کنیم:

۱. نقش خودمدیریتی:

- مدیریت زمان: یادگیری مدیریت زمان در دوران ابتدایی می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا وقت خود را برای تکالیف تحصیلی بهینه‌تر تقسیم کنند و به موقع وظایف را انجام دهند.

- برنامه‌ریزی: توانایی برنامه‌ریزی برای تحصیل، انجام تکالیف و تعیین اهداف تحصیلی مهارت مهمی است که به دانش‌آموزان در تدابیر تحصیلی خود کمک می‌کند.

- مدیریت استرس: ابتدایی‌ها نیاز به یادگیری مهارت‌های مدیریت استرس دارند تا با فشارهای تحصیلی به خوبی مقابله کنند.

۲. نقش ارزش‌های اخلاقی:

- احترام به دیگران: آموزش احترام به دیگران به دانش‌آموزان می‌آموزد که با معلمان، همکلاسی‌ها و دیگران با احترام برخورد کنند. این احترام به محیط تحصیلی مثبتی می‌افزاید.

- مسئولیت‌پذیری: آموزش مسئولیت‌پذیری به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا به تعهد به انجام تکالیف تحصیلی و حضور به موقع در کلاس اهمیت دهند.

- انضباط: اصول اخلاقی مانند انضباط در دانش‌آموزان توجیه می‌کنند که در انجام وظایف تحصیلی خود پایبند باشند و تعهد داشته باشند.

- صداقت: اصول اخلاقی اهمیت صداقت و رفتار اختیاری را تأکید می‌کنند و به دانش‌آموزان می‌آموزند که در رفتارهای خود صادقانه و راستگو باشند (حسینی و همکاران، ۱۴۰۱).

اصول اخلاقی و مهارت‌های خودمدیریتی باعث می‌شوند که دانش‌آموزان ابتدایی بتوانند به بهترین شکل مدیریت تحصیلات و تعامل‌های اجتماعی خود را انجام دهند. این مهارت‌ها و اصول اخلاقی اساسی برای پیشرفت آموزشی و زندگی اختیاری آینده آنها هستند.

نتیجه‌گیری

در مقاله فوق به اهمیت خودمدیریتی و ارزش‌های اخلاقی در نظام آموزشی ابتدایی پرداختیم و اهمیت این دو عامل را در توسعه دانش‌آموزان تأکید کردیم. مهارت‌های تنظیم خود شامل مهارت‌هایی چون مدیریت زمان، برنامه‌ریزی، تعیین اهداف، مدیریت استرس و توانایی حل مسائل می‌شوند که به دانش‌آموزان در مدیریت تحصیلات و مواجهه با چالش‌ها کمک می‌کنند.

اصول اخلاقی شامل ارزش‌ها و اصول اخلاقی مانند احترام به دیگران، مسئولیت‌پذیری، انضباط و صداقت هستند و به دانش‌آموزان می‌آموزند که رفتارهای اختیاری و مثبت داشته باشند. این اصول به ایجاد ارتباط‌های مثبت و رفتارهای اختیاری کمک می‌کنند (محمدی، ۱۴۰۱).

- مهارت‌های تنظیم خود و اصول اخلاقی اهمیت ویژه‌ای در توسعه دانش‌آموزان ابتدایی دارند. این مهارت‌ها به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا به بهترین شکل مدیریت تحصیلات خود را انجام دهند و رفتارهای مثبتی داشته باشند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- آموزش مهارت‌های تنظیم خود و اصول اخلاقی در محیط آموزشی مهم و ضرور است. این آموزش به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا به افراد مسئولیت‌پذیر و اختیاری در جامعه تبدیل شوند.

- این مهارت‌ها و اصول اخلاقی اساسی برای پیشرفت آموزشی و زندگی اختیاری آینده دانش‌آموزان هستند و به توسعه جوامع و جهان به عنوان مکان‌های مؤثر کمک می‌کنند (حسینی و همکاران، ۱۴۰۱).

مجموعه مناسب مهارت‌های اجتماعی باعث می‌شود کودک دوست‌یابی کند، با هم‌کلاسی‌های خود به اشتراک بگذارد و در محیط‌های اجتماعی همکاری کند. مهارت‌های اجتماعی به‌خوبی توسعه‌یافته همچنین منجر به بهبود توانایی‌های شناختی و سلامت روان بهتر می‌شود. راه‌های زیادی برای تشویق رشد مهارت‌های اجتماعی کودک وجود دارد. هدف از انضباط هر دانش‌آموز کمک به دانش‌آموز در توسعه و حفظ خویشتن‌داری، احترام به دیگران و رفتار قابل‌قبول اجتماعی است. تمام خط‌مشی‌ها و رویه‌های مربوط به نظم و انضباط دانش‌آموزی باید برای دستیابی به این اهداف کلی طراحی شود. نظم و انضباط در کلاس به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا روی تحصیلات خود متمرکز بمانند. با گذشت زمان، این به آنها می‌آموزد که چگونه به روش‌های دیگر تمرکز کنند. دانش‌آموز منضبط می‌تواند روی اهداف خود متمرکز بماند و کار خود را در اولویت قرار دهد. سیستم‌های مدرسه قوانینی را تعیین می‌کنند و اگر دانش‌آموزان این قوانین را زیر پا بگذارند مشمول انضباط می‌شوند. به‌عنوان مثال، این قوانین ممکن است استانداردهای مورد انتظار لباس مدرسه، وقت‌شناسی، رفتار اجتماعی و ارزش‌های اخلاقی کاری را تعریف کنند. در این میان، آموزش مؤثر مهارت‌های اجتماعی نقش قابل‌توجهی در ارتقای نظم و انضباط در مدارس ابتدایی دارد.

منابع

۱. اصغری پور، حمید (۱۳۸۰). کلیات راهنمایی و مشاوره، نشر تمرین، مشهد.
۲. حسینی، تهمینه و کیانی، معصومه و پیراسته، مرضیه السادات، (۱۴۰۱)، رابطه شخصیت و اخلاقیات اجتماعی و موفقیت تحصیلی در دانش‌آموزان، پنجمین همایش بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی، همدان.
۳. صیدی، علی نظر، موسوی، کبری و نامی پور، صغری. (۱۳۹۴). نظم و انضباط و برقراری آن در مدرسه، سومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران، تحقیقات اسلامی سروش مرتضوی، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار تهران.
۴. فرزندپروری با تکیه بر آگاهی هیجانی، چگونه کودکی با انضباط فردی، مسئول و با مهارت اجتماعی پرورش دهیم؟ ترجمه پرویز شریف درآمدی، محمدرضا شاهی، زیبا شکورصفت. انتشارات: باور عدالت تهران، ۱۳۹۱.
۵. فرهنگی، عبدالحسن؛ عبدالعلیان، مریم. (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی بر خودپنداره و حساسیت اضطرابی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری. ناتوانی‌های یادگیری، مجله تعلیم و تربیت، شماره ۵، زمستان ۱۳۹۵، صص ۴۳-۵۸.
۶. محمدی، رضا، (۱۴۰۱)، بررسی تاثیر خودتنظیمی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، سیزدهمین همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران، تهران.
۷. Allman, K. L., & Slate, J. R. (۲۰۱۱). School discipline in public education: A brief review of current practices. *International Journal of Educational Leadership Preparation*, ۶(۲), n۲.
۸. Arum, R. (۲۰۲۱). Judging school discipline. In *Judging School Discipline*. Harvard University Press.

۹. Gagnon, J. C., Sylvester, F. J., & Marsh, K. (۲۰۲۱). Alignment of school discipline with positive behavioural interventions and supports: The case of one disadvantaged urban South African Primary School. *South African Journal of Childhood Education*, ۱۱(۱), ۱-۹.
۱۰. Gaustad, J. (۱۹۹۲). School discipline. *Striving for excellence: The national education goals*, ۲.
۱۱. González, T., Etow, A., & De La Vega, C. (۲۰۱۹). Health equity, school discipline reform, and restorative justice. *The Journal of Law, Medicine & Ethics*, ۴۷(۲_suppl), ۴۷-۵۰.
۱۲. Osher, D., Bear, G. G., Sprague, J. R., & Doyle, W. (۲۰۱۰). How can we improve school discipline?. *Educational researcher*, ۳۹(۱), ۴۸-۵۸.
۱۳. Sheldon, S. B., & Epstein, J. L. (۲۰۰۲). Improving student behavior and school discipline with family and community involvement. *Education and urban society*, ۳۵(۱), ۴-۲۶.
۱۴. Tamagni, A. L., & Wilson, A. M. (۲۰۲۰). Discipline Policies and Preschool Special Education Students' Personal-Social Skills. *Journal of Educational Research and Practice*, ۱۰(۱), ۳.
۱۵. Welsh, R. O., & Little, S. (۲۰۱۸). The school discipline dilemma: A comprehensive review of disparities and alternative approaches. *Review of Educational Research*, ۸۸(۵), ۷۵۲-۷۹۴.